

Univerzita
Pardubice
Fakulta
filozofická

Katedra: religionistiky

Akademický rok: 2013/2014

Posudek oponenta k diplomové práci

Jméno autora: Bc. Zdenka Teplá

Název tématu: Postavení „lidu knihy“ v Egyptě a muslimském Španělsku, komparativní studie

Diplomová práce Zdenky Teplé pojednávající o postavení židů a křesťanů („lidu Knihy“) pod vládou muslimů se zaměřením na středověký Egypt a muslimské Španělsko je přehledně rozdělena do čtyř částí, uvedených Úvodem. V něm pisatelka mj. definuje pojem (in)tolerance, avšak pouze ve významu, v jakém se jej rozhodla používat v dalším textu (bez využití odborné literatury k tomuto pojmu). Za vhodné nepokládám odkazování na autorku píšící pod pseudonymem Bat Ye'Or, jejíž zpracování daného tématu je islamofobní, nikoliv akademicky nezaujaté. Ta je jednou z mnoha autorů, jejichž díla studentka v Úvodu stručně charakterizuje, aniž by však bylo zřejmé, nakolik bude při využívání jejich textů korigovat jednostrannosti přístupů některých z nich. Úvod obsahuje i poznámku týkající se odkazování na islámské prameny, v níž postrádám informaci o tom, zda u koránských veršů bude používáno Flügelovo číslování anebo číslování podle oficiálního egyptského vydání Koránu.

První část práce uvádějící do problematiky islámských přístupů k židům a křesťanům nese poněkud zavádějící název „Postavení příslušníků ‚lidu knihy‘ v islámské říši“. Studentka v ní pojednává o řešení této problematiky v pramenech islámu a v tradicích, které se na ně (v rámci sunny i ší'cy a de facto v různých říších) rozmanitými způsoby odvolávaly. Do této části by logicky patřily i některé výklady, které se objevují až v kapitolách následujících (např. pojednání o džihádu ze s. 77–78).

Ve druhé a třetí části práce se studentka zabývá Egyptem a muslimským Španělskem (Andalusií). Obě tyto kapitoly jsou rozděleny na úvodní historický přehled a pojednání o postavení „lidu Knihy“ v příslušném regionu. Historicko-religionistický přehled není vždy zcela přehledný či šťastně formulovaný. Tak ve výkladu o ovládnutí Egypta Fátimovci spojenými se šíitskou ismá'ílíjou se objevuje formulace, že ismá'ílíja je „druhá největší odnož šíitského islámu, která vznikla odštěpením části stoupenců ší'cy dvanácti *imámů* (ismá'ílíja), tzv. davanáctníci [sic] v roce 765“ (s. 40), i když ke vzniku ší'cy dvanácti *imámů* (ithná'ášaríja) mohlo samozřejmě dojít teprve později (po zmizení dvanáctého *imáma* roku 872). Ani výklad o různých křesťanských skupinách v Egyptě a na Pyrenejském polostrově, jejichž nejednotnost usnadnila muslimskou expanzi, není zcela dokonalý (postrádám vysvětlení věroučných rozdílů mezi nimi a zmínku o tom, že např. ariánství je muslimům bližší než křesťanská ortodoxie).

Vlastní téma postavení židů a křesťanů pod muslimskou vládou studentka rozebírá solidně a svědomitě, s důkladným výkladem jeho peripetií za různých muslimských režimů. Z téhož důvodu se ovšem také předložený text nečte příliš dobře; připomíná roztržitou mozaiku, ze které se jen nesnadno skládá dohromady celkový obraz. Ten lze nicméně nalézt ve čtvrté části, která stručně shrnuje postavení nemuslimů v Egyptě a v Andalusii.

Ne zcela přesvědčivě působí krátký Závěr, ve kterém studentka vcelku zbytečně vstupuje i do dnešních (spíše ideologických než akademických) diskusí o tolerantnosti či netolerantnosti islámu a znovu problematicky cituje autorku Bat Ye'Or. Seriózní jsou však v každém případě závěrečné věty celé práce, v nichž pisatelka zdůrazňuje, že chování muslimů k „lidu Knihy“ nelze věcně popsat ani negativními, ani pozitivními stereotypy.

Bibliografie je obsáhlá a potvrzuje skutečnost, že studentka použila opravdu široké spektrum zdrojů v češtině a v angličtině. Diskutabilní je nicméně rozdělení použitých knih do primární a sekundární literatury (není mi jasné, proč pisatelka edice středověkých pramenů vesměs zařazuje mezi sekundární literaturu) i dělení dalších zdrojů na Články a Internetové zdroje (z internetu jsou převzaty i některé položky obsažené v oddílu Články).

Práce je doplněna Přílohami, přinášejícími ukázky typu tzv. Umarovy smlouvy. Právě ve vztahu k práci s dokumenty tohoto druhu ve mně ovšem posuzovaný text místy vzbuzuje pochybnosti, zda příslušné prameny nejsou někdy jen citovány spíše než kriticky rozebírány. Také teze dnešních autorů jako by byly někdy spíš jen dávány vedle sebe než vzájemně konfrontovány. Tak např. uprostřed rozsáhlého výkladu o křesťanských „dobrovolných mučednících“ z Córdoba popravených za veřejné hanobení islámu a proroka Muhammada působí překvapivě teze, že „u většiny z nich byl trest smrti proveden ne za urážku, ale za odpadnutí od islámu“ (s. 90).

Jazyková úroveň práce je vcelku dobrá, i když ojediněle se objevují nepříjemné překlepy jako „shovívaví člen panovnické rady“ (s. 92) nebo „se razili arabské mince“ (s. 53). U poznámek pod čarou se na stranách 94, 95, 100 a dalších vyskytuje grafická chyba. Forma poznámek není úplně dokonalá (na jejich konci chybí tečky, názvy knih nejsou psány kurzívou...). V poznámkách i v Bibliografii se také objevují zbytečné údaje typu „s. r. o.“ u vydavatele.

Používaná transkripce je vesměs orientalistická, ale někdy také zjednodušená („isná“ místo ithná). Nedůsledný je i způsob přepisování hamzy a ʿajnu. Kolísá psaní dlouhých a krátkých samohlásek (např. „mudéjarové“ na s. 84 a „mudejárové“ na s. 100), což možná prozrazuje jistou bezradnost při překládání z anglicky psané literatury. Na s. 96 se objevuje překlad „všudypřítomný Shekinah“ místo vhodnějšího všudypřítomná Šechina (v židovské tradici jde o Boží přítomnost v jejím ženském aspektu).

Předloženou diplomovou práci vnímám jako nadprůměrnou a navrhuji hodnotit ji stupněm velmi dobře (tj. 2), případně i hodnocením nejvyšším v závislosti na průběhu obhajoby.

V Brně dne 10. května 2014

Mgr. Vít Machálek, Dr. Th.D.